सञ्चारिणी दीपशिखा

दीपशिखा प्रतिभार्थान् प्रकाशयन्ती जाज्वल्यमाना वर्तते। पत्रिकायाः अयम् एकादशः अङ्कः गुरुभ्य उत्सृष्टः। असहायस्य सहायभूतः, अप्राणस्य प्राणभूतः गुरुरेव किल घने अज्ञानान्धकारे अन्धस्य यष्टिः। दुस्तरे संसारसागरे स खलु केवलः दीपस्तम्भः, मानवाः संसारसागरतरणे अग्रे सरन्ति। तम् एव गुरुं विषयीकृत्य अस्मिन् अङ्के प्रबन्धाः पद्यानि च लिखितानि।

तत्र प्रथमतः संस्कृतदर्शनविभागस्य चतुर्थवर्षीयच्छात्रः सागरचक्रवर्ती महर्षेः वेदव्यासस्य सामान्यं चरितं वर्णितवान्। अत्र व्यासस्यः प्रादुर्भावः, नाम्नः विचारः, कृतयः, अवतारत्वविचारः इत्यादयो विविधा विषयाः सनैपुण्यं प्रतिपादिताः इति सागराय अभिनन्दनानि।

मोक्षदायिनीः सप्तापि पुरीः सप्रसङ्गं तत्त्वतः च प्रतिपाद्य प्रशस्तिम् अर्जयति अस्मद्विभागस्य चतुर्थवर्षीयच्छात्रः आकाशशिटः। आकाशेन स्वप्रबन्धे प्रत्येकं पुर्याः सविस्तृतं वर्णनम् उपस्थापितम्, अनेन नूनं पाठकाः समृद्धाः भवेयुः इति अस्मन्मतिः।

विभागस्य तृतीयवर्षीयच्छात्रः सौम्यदीपसाधुखाँ महर्षेः सान्दीपनेः सविस्तृतम् आलोचनं प्रस्तुतवान्। अस्मिन् प्रबन्धे तेन मुख्यतः प्राचीनभारतीयसंस्कृतिः, गुरुशिष्यपरम्परा तथा तत्र सान्दीपनिमहर्षेः माहात्म्यम् इत्येते विषयाः सयत्नं निरूपिताः सन्ति।

द्वितीयवर्षीयच्छात्रेण सुमतिना भगीरथेन महर्षेः वसिष्ठस्य वर्णनं कृतम्। अत्र तेन वसिष्ठस्य माहात्म्यं, सनातनसंस्कृतौ तस्य अवदानम् इत्येवं केषुचित्

विषयेषु प्रकाशो नीतः।

अस्मद्विभागस्य शोधच्छात्रः श्रीमान् सञ्जीवगराइः स्वप्रबन्धे गुरोः दक्षिणामूर्तेः विषये लघुशोधम् एव प्रस्तुतवान्। अत्र तेन दक्षिणामूर्तेः स्वरूपं, तन्माहात्म्यम् इत्यादयो विषयाः सयत्नं निरूपिताः इति स प्रशस्तिम् अर्जयति।

तदनन्तरं विभागस्य द्वितीयवर्षे अधीयानाभ्यां सुरजित्-प्रामाणिकः तथा ऋतेशसाँतरा इति द्वाभ्यां कविभ्यां गुरोः प्रशस्तिं विषयीकृत्य पद्यानि रचितानि। स्वपद्येषु ताभ्यां गुरोः परमकारुणिकत्वम्, तथा संसारसागरतरणे तस्य आवश्यकता इत्यादयो विषयाः सुन्दरशैल्या प्रस्तुताः इति तौ प्रशस्यौ भवतः।

चतुर्थवर्षीयच्छात्रः अङ्कुरच्याटार्जी अद्वैतवेदान्ते गुरुपरम्परा इति विषयम् आश्रित्य विस्तृतं रम्यं च प्रबन्धं लिखितवान्। अत्र अङ्कुरेण यथा गुरुपरम्परायाः माहात्म्यं निरूपितं तथैव परम्परायाः इतिहासः अपि सुन्दरशैल्या उपस्थापितः। ततश्च विभागीयेन शोधच्छात्रेण सायनदासेन पाणिनीयव्याकरणे गुरुपरम्परायाः विषये सारगर्भितः प्रबन्धः लिखितः। अत्र सायनेन पाणिनीयव्याकरणस्य आचार्यपरम्परा विस्तारेण वर्णिता। आभ्याम् उभाभ्यामपि अभिनन्दनानि।

संस्कृतदर्शनविभागस्य संयुक्ताध्यापकेन स्वामिजपसिद्धानन्दमहाराजेन प्राञ्जलभाषया श्रीमद्विवेकानन्दस्वामिनां चरितं वर्णितम्। अस्मिन् प्रबन्धे महाराजेन मुख्यतः दत्तपरिवारस्य वर्णनम् उपस्थापितम्। अनेन नूनं पाठकाः समृद्धाः भवेयुः इति महाराजाय धन्यवादाः।

इतः परं पत्रिकायाम् अनुवादद्वयं योजितम्। तत्र प्रथमतः ब्रह्मचारिणा अच्युतचैतन्येन स्वामिगम्भीरानन्दविरचिते ग्रन्थे स्थितस्य स्वामिब्रह्मानन्दचरितस्य अंशविशेषस्य अनुवादः कृतः। एतेन

संस्कृतपाठकसमाजे श्रीरामकृष्णदेवस्य मानसपुत्रत्वेन परिचितस्य ब्रह्मानन्दमहाराजस्य जीवनचरितं नूनं प्रचारितं भवेद् इति ब्रह्मचारिमहाराजाय कार्तज्ञ्यं निवेद्यते।

ततः पूर्वाङ्केषु इव, अस्मिन्नपि अङ्के स्वामिसारदानन्दकृतस्य श्रीरामकृष्णलीलाप्रसङ्गग्रन्थस्य अंशविशेषस्य संस्कृतेन अनुवादः प्रस्तुतः। ईदृशस्य तत्त्वसमृद्धस्य ग्रन्थस्य प्राञ्जलभाषया अनुवादः कृतः इत्येतदर्थं धन्यवादार्हो भवति अनुवादकः विभागस्य शोधच्छात्रः शान्तनुनायेकः।

अवसरेऽस्मिन् विश्वविद्यालयस्य प्रतिकुलाधिपतीन् आत्मप्रियानन्दस्वामिनः प्रणमामि। अन्येभ्यश्च साह्यम् आचरितवद्भ्यः नामानि अनुच्चार्यैव कार्तज्यं विज्ञाप्यते।

डॉ. राकेशदाशः
दीपशिखापत्रिकायाः मुख्यसम्पादकः
तथा
विभागाध्यक्षः
संस्कृतदर्शनविभागस्य
रामकृष्ण-मिशन्-शैक्षणिक-शोध-संस्थानस्य
बेलुडमठस्य